

yük Kabîliye (Curcura Kabîliyesi) denir. Kabîliyye adı Arapça kabâil (kabileler) kelimesinin Batı dillerine yansımış şeklidir ve Berberî kabilelerini ifade eder. Özellikle Büyük Kabîliye, dağlık kesimler dışındaki arazisi sulak ve tarıma elverişli olduğundan ülkenin en kalabalık yeridir. Bölgedeki önemli şehirler Burc-Menâil, Dellis, Aynülhammâm, Kal'atü Benî Abbâs, Bicâye, Tîzî-uzu ve Cicelli'dir.

Kabîliye İslâm'ın Kuzey Afrika'ya yayılmasından sonra sırasıyla Rüstemi, Ağlebî, Fâtımî, Murâbî, Muvahhid, Hammâdî ve Hafsî idarelerinde kaldı. XVI. yüzyılın ilk yarısında burada Kükü, Benî Abbas ve Benî Câbir isminde üç mahallî emirlik ortaya çıktı. Bu sıralarda, daha önce Tunus Hafsî Sultanı Ebû Abdullah V. Muhammed'le anlaşarak Halkulvâdî'ye (La Goletta) yerleşmiş olan Türk denizcileri Barbaros kardeşlere yaklaşan Kükü Emîri Ahmed b. Kâdî onların Cicelli'yi ve ardından Cezayir şehrini almalarına yardım etti. Cezayir bölgesini iki kısma ayıran Türkler de doğu kesiminin idaresini ona verdiler. Ancak bir müddet sonra bölge önemli ölçüde Osmanlı hâkimiyetine girince mahallî emîrler Türkler'in varlığından rahatsız olmaya ve gizliden gizliye, Afrika sahillerini ele geçirmeye çalışan İspanyollar'la birlikte hareket etmeye başladılar. 1524'te Ahmed b. Kâdî'nin ayaklanması ve Tunus Sultanı Muhammed'in saldırıya geçmesi üzerine Barbaros Hayreddin Cezayir şehrinden ayrılmak zorunda kaldı. Fakat üç yıl sonra daha güçlü bir şekilde geri döndü ve bütün Cezayir'e hâkim oldu (DİA, V, 65-66). Kabîliye, 1534'te Cezayir Sultanı Barbaros Hayreddin'in Kanûnî Sultan Süleyman tarafından İstanbul'a davet edilip Cezayir beylerbeyi unvanıyla donanmanın başına geçirilmesinden sonra Osmanlı toprağı oldu ve 1830'a kadar Garp ocaklarının bir parçası sayıldı.

Rüstemîler döneminde Hâricîliğin Ağlebîler devrinde ise Sünnîliğin etkisinde kalan Kabîliye bölgesinde halkın dinî konularda önderliğini yapan murâbîtlar (şeyhler, din âlimleri), özellikle aileler ve kabileler arası kavgaları yatıştırma hususunda kendilerine güvenilen ve çok itibar gösterilen kimselerdir. Osmanlı döneminde idareciler onları her türlü vergiden muaf tutarken vefat edenlerine de türbeler yaptırıyor, böylece Kabîliye ahalisinin devlete bağlılığını arttırmaya çalışıyorlardı. Her köyün murâbît tarafından Arapça olarak kaleme alınan ve cemaat tarafından onaylanan İslâm'ın emirleri-

ne ve yasaklarına uygun kuralları vardı. Fransızlar daha sonra bu kuralları dinî özelliklerinden arındırıp örf ve âdetlerin öne çıkarıldığı birer Fransızca metin haline getirdiler; ayrıca bölgede misyonerlik faaliyetlerine ağırlık verdiler. Bu arada Kabîliye'de yaygın olan ve Fransız işgaline karşı halkı direnişe çağıran Rahmânîye tarikatının hemen hemen bütün zâviyelerini yıkıp ileri gelenlerini hapse attılar veya sürgüne gönderdiler. Aynı şekilde diğer tarikatlara karşı da sert bir tutum takındılar.

Fransız işgalı sonrasında tarım yapılan toprakların büyük bir kısmını oluşturan 446.000 hektar arazi Fransa'nın Alsace-Lorraine bölgesinden getirilen çiftçilere dağıtıldı. Bu çiftçilerin yerleştirilmesini sağlayan ve özellikle yahudileri kayıran Crémieux kanunu (1871) bölgede büyük bir ayaklanmaya sebep oldu; ayrıca aynı yılda çıkan Muhammed el-Mukrânî ayaklanmasına da 180.000 Kabîliyeli katıldı. Bu gibi olumsuzluklarla hayat şartları gittikçe ağırlaşan Kabîliyeliler 1907 yılından itibaren Fransa'ya işçi olarak gitmeye başladılar. Fransa'daki Cezayirli işçilerin % 20'si Kabîliye'den gelme idi ve bunlar ülkelerinde iken yaptıkları gibi orada da Cezayir'in bağımsızlığı için atılan her adıma iştirak ediyorlardı. 5 Ağustos 1945'te başlayan ilk ayaklanma derhal Küçük Kabîliye'ye sıçramış ve Fransız ordusu bölgeyi uçaklarla bombalayarak çok sayıda insanın (ülke genelinde Fransızlar'a göre 15.000, Cezayirli'ler'e göre 45.000 kişi) ölümüne sebep olmuştur. Cezayir'in bağımsızlığı yolunda önemli adımlardan biri olarak 1 Kasım 1954'te başlayan silâhlı mücadele de Avres ve Kabîliye'den bütün ülkeye yayılmıştı. Bağımsızlık sonrasında da Ahmed b. Bellâ'ya karşı yürütülen muhalefette Kabîliye bölgesinin bazı ileri gelenleri yer almışlardır.

BİBLİYOGRAFYA :

İbn Haldûn, *Histoire des Berbères* (trc. Le Baron de Slane), Paris 1982, I, 173, 185, 255, 258; Ali Rıza Paşa, *Mir'âtü'l-Cezâyir* (trc. Ali Şevki), İstanbul 1293, s. 40-43; O. Depont - X. Copolani, *Les confréries religieuses musulmanes* (ed. M. J. Cambon), Alger 1897, s. 382-413; Aziz Samih İter, *Şimali Afrika'da Türkler*, İstanbul 1936, I, 74-77, 83, 87-89, 108-110; Fuad Carım, *Cezâyir'de Türkler*, [baskı yeri yok] 1962 (Sanaat Basımevi), s. 39-40; J. Morizot, *L'Algérie kabylisée*, Paris 1962, s. 10, 21, 32, 45, 47, 50; Ali Merad, *Le réformisme musulman en Algérie de 1925 à 1940*, Paris 1967, s. 60, 141, 192-196, 355, 359, 361-362; H. Roberts, "The Conversion of the Mrabtin in Kabylia", *Islam et politique au Maghreb*, Paris 1981, s. 101-125; Hamdan Khodja, *Le miroir aperçu histori-*

que et statistique sur la régence d'Alger, Paris 1985, s. 48-51, 88, 96, 192, 219, 238; J. Ganiage, *Histoire contemporaine du Maghreb de 1830 à nos jours*, Paris 1994, s. 23-25, 30, 37, 456, 480-481, 521, 620-624; L. Massignon, "Cartes de répartition des Kabyles dans la région parisienne", *REI*, IV/2 (1930), s. 161-169; L. Milliot, "Les institutions Kabyles", a.e., VI/2 (1932), s. 127-174; a.mlf. - A. Bernard, "Les qânoûns Kabyles dans l'ouvrage de Hanoteau et Letourneux", a.e., VII/1 (1933), s. 1-44; Seyyid Murad, "Gazavat-ı Hayreddin Paşa", *Studi Magrebini*, XIII, Napoli 1981, s. 102-108, 132-139; G. Yver, "Kabîliye", *İA*, VI, 22-30; H. Isnard - R. le Tourneau, "Kabylie", *El²* (Fr.), IV, 374-380; Şerafettin Turan, "Barbaros Hayreddin Paşa", *DİA*, V, 65-66.

AHMET KAVAS

KABİR (القبر)

Arapça'da "ölünün gömüldüğü yer" anlamında kabır (çoğulu kubûr), "kabrilerin bulunduğu yer" karşılığında makber veya makbere (çoğulu mekâbir) kelimeleri kullanılır. Türkçe'de kabirle eş anlamlı olan mezâr ise kelimenin kök anlamıyla da irtibatlı olarak özellikle ziyaret edilen önemli kişilerin kabirlerini (ziyaretgâh) ifade eder. Kur'ân-ı Kerîm'de birer âyet-te kabır (et-Tevbe 9/84) ve mekâbir (et-Te-kâsür 102/2), beş âyette kubûr (el-Hac 22/7; Fâtır 35/22; el-Mümtehine 60/13; el-İnfitâr 82/4; el-Âdiyât 100/9) geçmekte, birçok hadiste de gerek kabrin yapısı ve şekline, kabir ziyaretine, gerekse kabir sualı ve azabı gibi uhrevî hayatla ilgili açıklamalara yer verilmektedir.

İslâm Öncesi Dinlerde. Ölümünden sonra bedenler zamana ve coğrafyaya göre değişik şekillerde defnedilmiştir. İnsanlığın başlangıcında cesetlere ne gibi işlemler yapıldığı konusundaki bilgiler kısıtlıdır. Kabir uygulamasının sağlık, bilinmeyen-den korkma gibi sebeplerden dolayı ölü bedenden uzaklaşma ve cesedi koruma arzusuyla ilişkili olduğu anlaşılmaktadır. Ölüm fikrindeki tarihi değişimlere paralel olarak her din, gerek mimari açıdan gerekse onun etrafında örülü inançlar bakımından kabre farklı değerler yüklemiştir.

Tarih öncesi toplulukların ve günümüzde mevcut bazı iptidai kültürlerin ölü gömme âdetleri aynı değildir. İptidai kültürlerde muhtemelen hastalık yayacağı kaygısı ve ölüm gibi tabiat üstü bir fenomenin ima ettiğinden dolayı genellikle tabu olarak kabul edilen cesetlerin korunması ve yaşayanlardan uzak tutulması

özel bir önem taşımakta, bu sebeple bazı durumlarda ceset yerleşim alanının dışında, defnedilmeden atılmakta, ağaçlara asılmakta veya suya bırakılmaktaydı. Diğer taraftan kaba taş çağında yaşamış olan insanların (neanderthal) ayakları karına çekilmiş vaziyette ve çeşitli günlük kullanım eşyalarıyla birlikte kabirlere gömüldükleri, bazı prehistorik merkezlerde insanların evlerde zemine açılan çukurlara, bazan da kilden yapılmış bir küpe konarak defnedildikleri bilinmektedir. Eski Hint-Avrupa kültürlerinde ise cesetler yakıldıktan sonra külleri ya kutsal kabul edilen nehirlerle bırakılmakta veya bir kaba konularak saklanmakta ya da kapla birlikte toprağa gömülmektedir. Her şeye rağmen yaygın uygulama, cesetleri toprağa çukur açılarak oluşturulan kabirlerle gömme şeklinde olmuştur.

Yahudilik'te kabir anlayışını şekillendiren ana tema ölmüş kişinin veya cesedin "kirli" olduğu şeklindeki inançtır; bu kirlenmenin sebebi ise artık ruhun bedeni terketmiş olmasıdır. Ruhsuz beden et yığınıdır ve bir an evvel terkedilmeli veya topluluğun yaşayan üyelerinden uzaklaştırılmalıdır (Levililer, 21/1; Sayılar, 6/6; 19/13). İbrânice'de kabir için kullanılan ana kelime *kvr*dir. *Kvr* esas itibarıyla toprağa açılan çukuru belirtir (IDB, II, 471). Kayalara oyularak yapılan kabirler için kullanılan yaygın terim ise *kôktûr* (bk. *a.g.e.*, IV, 663). Fakat terimler zaman zaman birbirinin yerine kullanılmıştır. Yahudi inançlarına göre ölme sürecine giren kişi yalnız bırakılmaz, yanında gereksiz şeyler konulmaz, ölüm gerçekleşmeden cenaze

hazırlıkları yapılmaz. Ceset, hemcinsleri tarafından belli kurallar gözetilerek yıkandıktan sonra kıllar, tırnaklar kesilir, göz ve ağız kapatılır. Yahudiliğin erken dönemlerinde ölüyle birlikte giyim ve süs eşyaları da gömülürdü; ancak bu durum rabbilerce hoş karşılanmamış, milâdî dönemlere doğru kefenleme geleneği yaygınlaşmıştır. Güzel kokular sürülen ceset beyaz bezden yapılan kefenlerle sarılmaktaydı. Erken zamanlarda ceset kamışlardan yapılan bir örtü üzerine yatırılarak gömüldüğü gibi tabut içinde de defnedilmiş (Tekvîn, 50/26), zamanla bu gelenek yaygınlaşmış olmasına rağmen günümüzde İsrail'de ve Doğu ülkelerinde bu uygulamadan vazgeçilmiştir. Definde dikkat edilmesi gereken en önemli husus cesedin toprakla tamamen örtülmesidir. İsrâiloğulları, milâttan önce iki binli yılların başlarında kabirlerini toprak içine veya kayalara oymak suretiyle şehir dışında yapmışlardır; meselâ İbrâni "atalar" daha çok kaya kabirlerine gömülmeği tercih etmişlerdir (Tekvîn, 23/9; 25/9; 49/30; 50/13).

Kabirler genellikle aile mezarlıkları şeklindeydi. Ortaçağ'a doğru bu kabirler yerini herkesin gömüldüğü büyük mezarlıklara bırakmış, buna paralel olarak kabrin mimari biçimi değişmiş, mermerden veya taştan sanduka şeklinde kabirler yapılmıştır. Yahudilik'te ölümle ruhun bedenden uzaklaştığına ve bu dünya ile ilişkisinin bittiğine inanılır, kabirde yatan cesedin herhangi bir ıstırap çekeceği düşünülmez. İslâm geleneğinde mevcut kabir azabı veya sorgulaması inancına Yahudilik'te rastlanmamaktadır. Fakat ölünün geride bıraktıklarının dua ve hayır işleriyle ruhun âhiretteki hayatını olumlu yönde etkileyebileceği inancı Yahudilik'te de yaygındır.

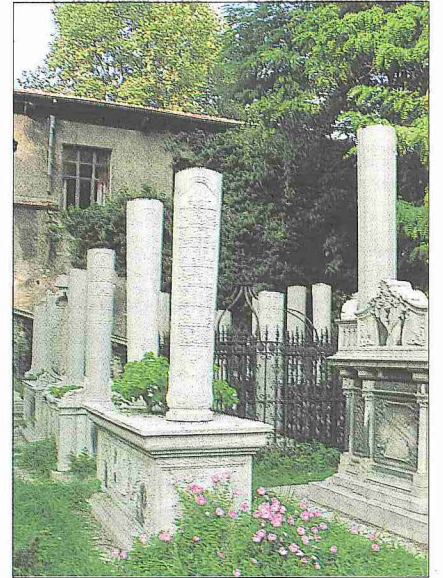
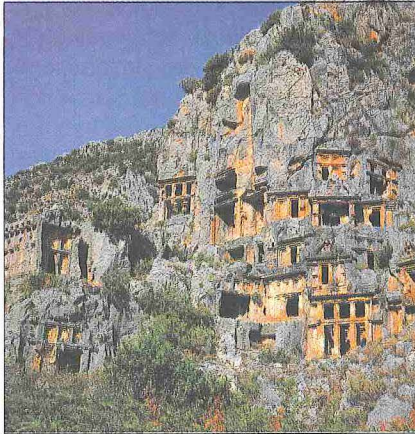
Hristiyanlık'ta ölüm düşüncesi doğrudan ilk insan çiftinin işlediği günahın sonucuyla alâkalandırılmıştır. Buna göre ölmek günaha kefârettir, kabir de günahın bedelini temsil eder. Özellikle Ortaçağ'dan itibaren işlenen bu teolojik yorum kabirlerin simgesel işlevini yoğun bir şekilde gündemde tutmuştur. Hristiyanlık'ta kabir geleneği yahudi kültürünün etkisi altında gelişmiştir. Bu geleneğe göre ölenin gözleri kapatılır, bedeni yıkanır, bütün vücut kefenle sarılır, güzel kokular sürülür ve sazdan yapılmış yataklar üzerinde toprağa gömülür veya kaya oyuklarına yerleştirilirdi. Kabirler genellikle aile mezarları olup daha çok şehrin dışına yapıldı (Resullerin İşleri, 9/37; Markos, 15/46; 16/1; Matta, 9/23; Luka, 8/52; Korintoslu-

lar'a Birinci Mektup, 15/54). Fakat zamanla yahudi tesirinden uzaklaşılmasına paralel olarak kabirler daha farklı bir hüviyet kazandı. Ayrıca IV. yüzyıldan sonra şehidler için yapılan âbidevî kabirler özel bir mimari anlayışının doğuşuna yol açtı, böylece kilise kompleksleri içinde anıtsal mimari birimler doğdu. Hristiyanlık'ta cesetleri yakma geleneği IV. yüzyıldan önce mevcuttu. Genel eğilim daima toprağa gömme şeklinde olsa da bugün Protestan çevrelerinde ceset yakma işlemi az çok devam etmektedir. Katolik ve Ortodokslar'da yaygın olan toprağa gömmedir. Beden kabre iyice temizlendikten sonra tabutla birlikte konulur. Bazan da ceset mumyalanmaktadır. Hristiyanlık'ta ölümle ruhun bedenden ayrıldığına, beden bozulurken ruhun yüceltilmiş vücuduyla yeniden bir araya gelmenin arzusu içinde Tanrı'ya gittiğine ve son gününde insanların yeniden diriltileceğine inanılmakla birlikte İslâm'daki hâkim telakkiye benzer bir kabir azabı kavramı yoktur.

Kabirle ilgili inançların tek ortak noktası ölü bedenden bir an önce uzaklaşma isteği olsa gerektir. Ayrıca kabirlerin simgesel anlamı topluluğun yapısında önemli bir fonksiyon üstlenmiştir. Kabirler birtanrıdan öteki dünyaya açılan kapılar, diğer yandan ölümü hatırlatan âbideler hüviyetine bürünmüştür.

II. Mahmud Türbesi'nin haziresindeki bazı kabirler - Divanyolu / İstanbul

Likya bölgesinde yer alan Myra (Demre) antik kentinin kaya mezarları

BİBLİYOGRAFYA :

Y. Kaufmann, *The Religion of Israel*, London 1961; M. Lamm, *The Jewish Way in Death and Mourning*, New York 1969; L. Jacobs, *A Jewish Theology*, London 1973; G. Chapman, *Catechism of the Catholic Church*, London 1994, s. 226-242; P. Nobel, "Burial", *The Oxford Dictionary of the Jewish Religion* (ed. Z. Werblowsky - G. Wigoder), Oxford 1997, s. 143; W. L. Reed, "Grave", *IDB*, II, 471; a.m.f., "Tomb", a.e., IV, 663-664, 668; E. S. Hartland, "Death and Disposal of the Dead [Introd. and Primitive]", *ERE*, IV, 414, 417-418, 421-425; S. H. Langdon, "Death and Disposal of the Dead [Babylonian]", a.e., IV, 444; L. De la Vallee, "Death and Disposal of the Dead [Buddhist]", a.e., IV, 446, 447; E. K. Mitchell, "Death and Disposal of the Dead [Early Christian]", a.e., IV, 456-457; A. Hillebrandt, "Death and Disposal of the Dead [Hindu]", a.e., IV, 475-476; W. H. Bennett, "Death and Disposal of the Dead [Jewish]", a.e., IV, 497-498.

KÜRŞAT DEMİRCİ

□ FIKİH. Ölen bir müslümanın cenazesinin yıkanması, namazının kılınması ve bekletilmeden defnedilmesi müslümanlar üzerine terettüp eden farz-ı kifâye niteliğinde dinî bir görev olduğu gibi cenazenin kabre konulmasında uyulacak usul ve âdâb, kabir ve kabristanla ilgili şeklî kurallar ve kabir ziyareti konuları da fûrû-i fıkhîta önemli bir yer tutar.

Bir kabre birden fazla kişinin konulması ulemânın çoğunluğuna göre mekruh, bir kısmına göre ise haramdır. Ancak yer darlığı, toprağı kazma zorluğu gibi bir zaretin söz konusu olduğu durumlarda birden fazla kişi birlikte defnedilebilir. Uzunluğu açılmış bir kabre, birinin başı diğerinin ayağına gelecek şekilde cenazeler yerleştirilebileceği gibi genişçe bir yere birkaç kişi yanyana da konabilir. Bu durumda kible tarafından başlanmak üzere namazda imamlık önceliği (fazilet) gözetilir ve birbirlerine değmemeleri için aralarına toprak yerleştirilir. Çok zorunlu olmadıkça erkek ve kadın cenazeler bir arada gömülmez. Gömülmeleri halinde ise cemaatle namazdaki saf sırasına göre önce ergin erkekler, sonra erkek çocuklar ve ardından hanımlar konur. İhtiyaç bulunması ve öncekinin kemiklerinin çürümesi halinde bir kabre başka bir kişinin defnedilmesi, üstüne ev yapılması veya ziraat için kullanılması da câizdir. Mezar-dan bazı kemik parçalarının çıkması ve yer sıkıntısının bulunması durumunda kemikler mezarın bir köşesine gömülerek diğer cenaze defnedilir. Aynı şekilde zaruret bulunmadıkça bir müslümanın gayri müslimlerin, bir gayri müslimin de müslümanların kabristanına defnedilmesi câiz görülmemiştir.

H. Peygamber'in, kabrin geniş ve derin kazılması ve güzel yapılmasına dair tavsiyesi doğrultusunda (Ebû Dâvûd, "Cenâ'iz", 71; Nesâî, "Cenâ'iz", 86) fıkıh âlimleri çeşitli ölçüler belirlemeye çalışmışlardır. Hanefîler'e göre sünnete uygun kabir normal bir insanın yarı boyu kadar derin olmalıdır. Derinliğin göğüs hizasında veya bir adam boyu olması daha güzeldir. Şâfiîler, sünnete uygun derinliği kollarını yukarı kaldırmış bir kişinin boyu kadar takdir ederler. Mâlikîler kabrin, cesetten kokunun yayılmasına ve yırtıcı hayvanların kabrideşmesine engel olacak derinlikte bulunmasını müstehap, fazlasını mekruh görürler. Hanbelîler'e göre belli bir ölçü söz konusu olmayıp kabrin yeterince derin ve geniş kazılması sünnettir. Kabrin uzunluğu ise ölünün sığacağı kadar olmalıdır.

Kabir kazıldıktan sonra kible tarafındaki duvarın dibine ve uzunlamasına ölünün sığacağı kadar, "lahit" denilen girinti şeklinde bir oyuk kazılır. Yine Resûl-i Ekrem'in tavsiyesinden hareketle (Ebû Dâvûd, "Cenâ'iz", 65; Tirmizî, "Cenâ'iz", 53) âlimler, böyle yapmanın kabrin ortasında uzunlamasına bir çukur açılmasından (şakk) daha iyi olduğunu belirtmişlerdir. Yıkılmaması için lahidin kenarları kerpiç vb. şeylerle örülür ve cenaze yüzü kible tarafına çevrilerek sağ yanı üzerine yatırılır. Üzeri cenazeye değmeyecek şekilde ahşap bir kapak vb. ile örtülür. Fıkıh âlimleri kabir toprağının sert olması halinde lahit yapmanın, yumuşak ve gevşek olması durumunda ise şak yapmanın daha uygun olduğunu ifade etmişlerdir.

Cenaze defnedildikten sonra kabrin belli olması ve çiğnenmemesi için üstü toprakla bir karış kadar veya biraz daha fazla yükseltilir. Diğer üç mezhebin aksine Şâfiîler'in çoğunluğu, kabrin üstünün yerle aynı seviyede tutulmasının daha uygun olduğunu görüşündedir. Resûl-i Ekrem, Osman b. Maz'un'un kabri başına büyükçe bir taş dikmiş ve, "Bununla kardeşimin kabrini tanır ve bulurum, ailemden ölenleri de yanına gömerim" demiştir (Ebû Dâvûd, "Cenâ'iz", 63; krş. İbn Mâce, "Cenâ'iz", 42).

Fakihlerin çoğunluğu, kabre yazı yazılmasını yasaklayan hadislerden hareketle (Müslim, "Cenâ'iz", 94, 95; Ebû Dâvûd, "Cenâ'iz", 76; Tirmizî, "Cenâ'iz", 58) mahiyeti ne olursa olsun kabir üzerine yazı yazmayı mekruh saymıştır. Hanefîler'e ve diğer ulemâdan bazılarına göre ise ölünün kabrinin kaybolmaması, saygı duyul-

up çiğnenmemesi için gerekirse yazı yazmakta bir sakınca yoktur; çünkü hadiste ki yasağa rağmen icmâ derecesinde bir uygulama ile kabir taşlarına yazı yazılgelmıştır. Hâkim en-Nisâbü'rî, bu konudaki rivayetlerin sahih olmasına rağmen uygulamanın bunlara göre gelişmediğini, bütün müslümanların önderlerinin kabirleri üzerine yazılar yazıldığını ve bu durumun halefin seleften devraldığı bir uygulama olduğunu belirtir (*el-Müstedrek*, I, 370). Hâkim'in tesbitini naklettikten sonra bu hususun Osman b. Maz'un'la ilgili hadis ile daha da kuvvet kazandığını söyleyen İbn Âbidîn yazının ancak yukarıda belirtilen gerekçelerle yazılabileceğini, kabir taşına âyet, şiiir ve ölü-yü öven yazıların yazılmasının mekruh olduğunu ifade eder (*Redd'ü'l-muhtâr*, II, 237-238).

Kabirlerin dış şekliyle ilgili olarak H. Peygamber'in son hastalığı sırasında söylediği, "Allah yahudi ve hristiyanlara lânet etsin. Bunlar peygamberlerinin kabirlerini mescid edinip mâbed haline getirdiler" sözünü (Buhârî, "Cenâ'iz", 62; Ebû Dâvûd, "Cenâ'iz", 76) ve benzeri hadisleri dikkate alan âlimler kabir üzerine kubbe, türbe, bina gibi şeyler yapma konusunda farklı görüşler ileri sürmüşlerdir. Hanefî, Mâlikî ve Şâfiîler'e göre özel mülkiyete tâbi topraklardaki kabirlerin üstüne gösteriş ve övünme maksadıyla ev, kubbe, türbe yapmak haram, böyle bir maksat yoksa mekruhtur. Özel mülkiyet altında olmayan umumî mezarlıklarla sahiplerinin mezarlık için vakfettikleri topraklardaki kabirler üzerine bina vb. bir şey yapmak ise her iki durumda da haramdır. Hanbelîler, böyle bir ayırım yapmaksızın bunu harama yakın derecede mekruh görürler. Mezarlık içinde mescid yapılması veya namaz kılınması diğer mezheplere göre mekruh iken Hanbelîler bunu haram kabul etmişlerdir. Hadislerdeki yasaklamanın amacı tevhid inancını korumak, gösteriş ve israfı önlemektir. Dinî bilgisi zayıf kişilerin mâbedle mezarı birbirine karıştırmalarına ve mezarda yatan kişinin insan üstü bir varlık olduğuna inanmalarına sebep olur endişesiyle kabirlerin mescid gibi yapılması ve mescid haline getirilmesi yasaklanmıştır. Ayrıca kabirlerin mermer, taş vb. malzemeye masraflı ve gösterişli bir şekilde inşası da câiz görülmemiştir.

H. Peygamber, H. Ebû Bekir ve Ömer'e ait naaşların bir hücre içerisinde bulunmasından kabir üzerine bina ve